

D

dakszli tacszó, borzeb, kotorékeb

daktiloszkópia ujjlenyomattan; ujjlenyomatok rögzítése v. vizsgálata v. rendszerezése

damil horgász zsineg

dandy *ang* uracs, ficsúr, divathős, divatfi, piperkóc, bájgúnár, aranyifjú, szépfíú

data *ang* adat; **~bank** adattár, adattároló; **~base** adathalmaz

datál, **datálódik** keltez, számít (időt); számítódik, kezdődik, származik, ered; időben elhelyez

dauerolt tartós hullámú (haj)

dauer(wellen) tartós (haj)hullám

dácsa (vidéki) nyaraló, hétvégi ház

dáma úrhölgy, hölgy, úrinő, delnő

dátum kelet, keltezés; időpont

dealer *ang* terjesztő, szóró, árus

debella tenyeres-talpas, nagydarab, nagytestű, otromba, iromba (nő)

debil gyengeelméjű, féleszű

debütálás, **début** első szereplés; első fellépés v. bemutatkozás v. színrelépés (nyilvánosság előtt); felbukkanás, kezdés

december karácsony hava, álom hava, bővedhó N, véghó, télelő, koldus szekér, török szekér, Nyilas hava

decens illendő, ildomos, illedelmes, jóra való, tisztességtudó; mértéktartó, udvarias, tapintatos, tartózkodó

decentralizál (intézményt) kihelyez, széthelyez, vidékre helyez, széttelapít, körzetesít, szétoszt (hatalmat)

decimális tízedes (tört, mérleg); tízes számrendszerű

decrescendo *lat zene* halkulólag, halkulón

dedikál ajánl (művet); szentel

dedukció (általánosból az egyesre való) levezetés, levezető bizonyítás, lehozás, következtetés, szár-

maztatás

de facto *lat* ténylegesen, tényszerűleg, valójában

default *ang* alapértelmezés (számítógép), alapbeállítás, gyárilag beállított v. alapértelmezett érték v. állapot

defekt fogyatékoság, tökéletlenség; lelki sérülés

defektus üzemzavar, (váratlan) meghibásodás, hiba; hiány, hiányosság

defenzív védekező, védelmi, védő

defetista csüggedő, jajász, borulató, kishitű, bukást jósló, lelombozó

deficit hiány, egyenleg- v. fedezet- v. vagyon- v. költségvetéshiány, híja vminek, kiadástöbblet, ráfizetés, veszteség; fogyatékos

definiál meghatároz; körülír, körvonalaz, értelmez, érteményez, megnevez, megjelöl

definitív végleges, végérvényes; bizonyos, határozott

definíció (pontos) meghatározás, értelmezés

defláció pénzapály, pénzapasztás v. -szűkítés; általános árcsökkenés

deflorál szüzességétől megfoszt, becstelenít, (meg)szeplősít

deformáció, deformálás (el)torzítás, ferdítés, (el)csúfítás

deformálódik (el)torzul, (el)csúnyul, alakját veszti

degenerált elkorcsosult, elfajult, elsatnyult, elcsenvesesedett, romlott; eszetlen, agyament, szellemi fogyatékos, visszafejlődött (beteg), kóros

de genere *lat* eredeti

degradál *kat* lefokoz (büntetésképpen), visszaminősít; vminek minőségét, értékét alább- v. leszállítja; becsmérel, kisebbít, lenéz, kicsinyell, leszól

degresszív fokozatosan csökkenő, lecsökkentő; hanyatló, gyengülő, romló

deheroizál hőstelenít, hősi hírnevétől v. jellegétől v. dicsfénytől megfoszt v. kétségbe vonja

dehidráció, dehidratálás víztelenítés, vízlevonás;

szárítás, aszalás
dehonesztál becsmérel, becsületét sérti, gyaláz, megszégyeníti
dekadencia hanyatlás, visszaesés, züllés; elért erkölcsi v. műveltségi szint romlása v. bomlása; hanyatlás kora v. művészi irányzata
dekadens szellemileg v. erkölcsileg bomló v. sorvadó v. hanyatló v. romló; beteges hajlamú
dekanátus, dékánátus főtanodai v. egyetemi kar vezetősége v. hivatala v. tisztsége v. méltósága
dekaton tízpróba
dekád évtized, tízes csoport; tíz nappól álló egység
dekáz, dekázik méricskél, aprólékoskodik, kicsinyeskedik; labdát emelgeti, föl-fölrúgja (lábfejjével)
dekkol *kat* fedezéket keres, rejtőz(köd)ik; lapul, bujkál; kushad, vmit el akar kerülni; áll, várakozik
deklamál szaval, előad, szónokol, nagy hangon beszél
deklaráció nyilatkozat, kijelentés, (nyilvános) bejelentés; kihirdetés, felhívás, kiáltvány
deklarál nyilatkozik, kijelent, kimond, kinyilatkoztat, (ki)nyilvánít, kihirdet; lefektet (törvény)
deklaszált lecsúszott, lesüllyedt, levitézlett, lezülött, elzüllött, tönkrement, elszegényedett
deklináció *nyelvt* névszóragozás, névragozás (indoeurópai nyelvekben); (delejes) elhajlás, ereszkedés
dekolonizáció gyarmattalanítás, gyarmati rendszer felbomlása v. megszűnése v. megszüntetése
dekoltált mélyen kivágott (női ruha)
dekoltázs mély kivágás (női ruhán)
dekompozíció enyészet, oszlás, (fel)bomlás, teljes bomlás, rothadás, szétesés
dekoncentráció, dekoncentrálás szétszórtság, szétszóródó figyelem, figyelem szétesés, figyelmetlenség, szórakozottság; széttagolás
dekontaminál sugármentesít, sugártalanít; fertőtleníti, kitisztít

dekoratív díszítő, díszítésre szolgáló, festői, ékítményes (rajz); mutatós, tetszetős, szemrevaló, csinos

dekoratőr díszítész, díszletész, díszítő személy v. iparos; kirakatrendező, díszlettervező művész, díszletezőmunkás, díszletfestő

dekoráció dísz, díszítmény, díszítés, díszlet; *kat* kitüntetés, rendjel

dekorál (fel)díszít, ékesít, szépít; kitüntet

dekóder visszafordító, jelvisszafordító áramkör, jelvisszázó berendezés; jelfejtő

dekódoz vissz(a)fordít, visszaállít, visszaalakít, megfejt (üzenetet)

dekrétum (kormány)rendelet, határozat, végzés, okirat, oklevél; **benesi-~ok** benesi határozatok

dekupázs, decoupage *fr* asztalkendő ragasztás v. nyomat v. díszítés, papírnyomat

delegáció küldöttség, kirendeltség, bizottság

delegátus (ki)küldött, megbízott, bizottas

delfin emlős hal, eszes hal, cselle N, disznóhal

delikatesz ínycsok, ínycsok, ízletesség, csemege, nyalánkság, jóízű étel, ínycsiklandó, zamatos falat; finom, kényes (ügy)

deliktum bűntett, bűncselekmény, bűntény

delikvens bűnös, bűn elkövetője, tettes, törvényszegő; zsvány; illető, alak, említett v. szóban forgó személy

delírium láz, lázas állapot; örület, őrgöngy, eszelősség; *orv* tudat elborulása, (érzékcsalódással járó) átmeneti tudatzavar, hagymáz, önkívület; elragadtatás, lelkesültség

delta ágas torkolat, többágú v. szerteágazó folyótorkolat, torkolatvidék, (három)szögtorkolat; eltérés jele

deltás erős, vállas, nagyon széles vállú, izmos felsőtestű

deltoid sárkányidom

demagóg népámító, népbolondító, népcsaló, nép-

szónok, hordószónok, kolompos, népvezér, bujtogató, felforgató, lázító, zavarkeltő, szándékos félrevezető, megtévesztő

demarkáció határkijelölés, határmeghúzás; *orv* (el)határolás, elhatárolódás; **~s-terület** kijelölt terület, határvonal, átmeneti v. ideiglenes határ

dementál megcáfol, valótlannak jelent ki (hírt)

dementia *lat*, **demencia** *orv* elbutulás, szellemi leépülés

demilitarizáció, demilitarizálás leszerelés, lefegyverkezés, katonai jellegű intézmények megszüntetése

demí-sec *fr* félszáraz (bor, pezsgő)

demisszionál lemond, lelép, leköszön (hivatalról)

демиургosz világteremtő szellem, világszellem

demizson füles v. öblös csobolyó N, jankócska, szalmás, kosárüveg, fonatos üveg, füles

demobilizál lefegyverez, leszerel, békeállapotot helyreállít; leállít, megállít, abbahagy, lefúj; visszaállít, berekeszt

demográfia népességtan, népességtudomány

demokrata népbárát, népképviselő, népszószóló, néppártoló, népakarati, egyenjogúsító; jogállam v. közösségi uralom híve

demokratikus közuralmi, közuralmú; **~ konvenció** népbárát megegyezés, közmegegyezés

demokratizál egyenjogúsít, egyenlőségi, népképviseleti alapon alakít át, újjászervez, népuralmira v. népképviseletire szervez; néprebíz

demokrácia közuralom MA, közösségi népuralom v. néphatalom, nép- v. közakarat; népfenség, népképviseleti jogállam, jogállamiság, egyenjogúság, jogegyenlőség

demonstráció szemléltetés, (szemléltető) bemutatás (tudományos jelenségeké); szemléltető bizonyítás v. igazolás, tüntető felvonulás v. megmozdulás, tüntetés, (utcai) erőfelmutatás

demonstrál bemutat, kimutat (vmit), szemléltet, ma-

gyaráz, megvilágít; szemléltető erővel bemutat v. bizonyít; tüntet, felvonul

demonstrátor segédkező (hallgató), segédoktató, ki-segítő tanár, jelölt gyakornok, fiatal v. még tanulmányait végző gyakorlatvezető

demoralizál (meg)mételyez, megront (erkölcsileg), elvadít, fegyelmezetlenné, féktelenné, zabolátlanná tesz, zülleszt; megfélemlít, megtántorít, elbátortalanít, bátortalanná tesz; (fegyelmet) bomlaszt

dentális foghoz tartozó; fog-; nye/vt foghang

denudál letarol, lepusztít, lecsupaszít, meztelenít; ~t orv hámfosztott (terület)

denunciál besúg, beárul, bevádol, bepanaszol, bejelent, feljelent, felad, kiad

denzitás sűrűség, tömítettség, töménység, tömörség

depiláció szőrtelenítés, szőreltávolítás, szőrvét, csupaszítás, kopaszítás

depilál szőrtelenít, csupaszít, kopaszít

depolitizál pártatlanít, mentesít a pártharcból, kivesz v. kivon a hatalom v. a hatalmi érdekek v. harcok v. csatározások teréről v. hatásköréből

deponál letesz, letétbe helyez, megőrzésre átad

deportál idegenbe v. kényszerlakóhelyre hurcol, elhurcol, kitoloncol, kitelepít, kilakoltat, kiutasít, kitilt, hontalanít, száműz, számkivet

depozit, depozitum (pénz- v. érték)letét, letétügylet, letéti szerződés; lerakódás, üledék

depó raktár, lerakat, lerakóhely, rakhely, tárház

depraváció romlottság, rossz útra térés, züllés, zül-löttség; dőzsölés, tivornyázás

depreciál értékét csökkenti vminek, lebecsül, lekicsi-nyel, leértékel vmit, alá- v. alulértékel

depresszió kedélybetegség MA, (lelki) bágyadtság, kóros lehangoltság, levertség, csüggedtség, kedvtelenség, nyomottság, búskomorság, méla-kór; (gazdasági) hanyatlás, pangás, ellanyhult v. szorult v. kedvezőtlen helyzet, viszonyok, válság;

esés, süllyedés, hanyatlás, rosszabbodás, csökkenés, nyomás; alacsony légnyomás, légsüllyedés; mélyföld

deprimál lehangol, lever, elcsüggeszt, lesújt, nyomaszt; ~é lélekbagyasztó, nyomasztó; ~t lehangolt, lelombozódott, levert, nyomott hangulatú, búskomor

deputáció küldöttség, követség, képviselő

derbi (*Lord Derby*) lóverseny, rangadó mérkőzés; verseny, rangadó

dereguláció szabályszüntetés, szabályozás megszüntetés v. mentesítés

deregulált (áruforgalmi v. behozatali) szabályozástól mentes, szabálymentesített, felmentett

derivál levezet, származtat, onnanoz

derivátum származék, származékszó

dermatológia orv bőrtan, bőrgyógytan, bőrgyógyászat

derogáció csorbítás, korlátozás; kivételezés; *jog* hatályon kívül helyezés

derogál korlátoz, csorbít; átall, kevesell, lenéz, fanyalog tőle, nem tetszik, nincs ínyére, sértőn v. méltatlanul viselkedik; restelli, szégyelli, lehúzza őt; nem méltó, nem illő; *jog* vmit érvénytelenít

desideráta kívánságjegyzék

desiffriroz megfejt, kibetűz, kiolvas, kihüvelyez (rejtett v. titkos írást)

design *ang* arculat, megjelenítés; tárgy- v. forma- v. alak- v. látványtervezés, kulcsinalakítás, kulcsín-tervezés, kulcsínterv; iparművészet, tárgyművészet

deskriptív leíró (módszer, tudomány)

desktop publisher *ang* kiadványszerkesztő rendszer (számítógépen)

desperado *sp fn* szerencselovag, szerencsevadász, iparlovag, szélhámos, mindenre elszánt kalandor

desperált végcsüggedt, kétségbeesett, elkeseredett, reményvesztett, szárnalmas

despota kényúr, egyeduralkodó, kiskirály, zsarnok;
tört közigazgatási méltóság; szerb fejedelmek
címe

destrukció rombolás, pusztítás, bomlasztás, züllesztés;
földfelszín-pusztulás

destruktív bomlasztó, romboló, züllesztő, pusztító,
erkölcs- v. nemzet- v. rendbontó, ártalmas, ártó,
kártévő, kártékony

deszant rohamcsapat, behatoló, lecsapó, rajtaütő kü-
lönleges katonai egység

deszcendens utód, ivadék, leszármazott; lemenő, le-
szálló, előzményektől a mai helyzet felé tartó;
mtan csökkendő

deszkaláció fokozatos csökkentés

desztillál (le)párol, tisztít; **~t víz** színvíz, páráviz

desztillátum párlat

desztináció rendeltetési hely, végállomás, úticél, cél-
irány, vég(cél)pont

desszert csemege, édesség, nyalánkság; édes sü-
temény; töltött csokoládé

detektál észlel, érzékel, észrevesz, megszimatoz, fel-
derít

detektív nyomozó, nyomkereső, felügyelő, fűrkész,
bűnügyi kutató, porkász(ó) N, rendőrkelem, titkos v.
polgári rendőr

detektor észlelő MA, mérőműszer, (fém)kereső

detergens mosószer; (vízoldatba vivő) szerves tisztítószer,
mosópor

determinál meghatároz, megszab, kijelöl

detonáció nagy, hatalmas robbanás, dörrenés, dör-
dülés, durranás, dőrej, dörgés, csattanás

detoxikál méregtelenít; kijózanít

detronizál (királyságtól) megfoszt, (fejedelmi v. királyi
székéről) letaszít

dettó ugyanaz, ugyanannyi; szintén, ugyancsak

devalváció értékcsökken(t)és, értékvesztés, pénz-
romlás, pénzválság, pénzeértékelés

devalvál leértékel, aláértékel

deviancia közösségi, társadalmi szabályoktól való eltérés, elhajlás
deviáns betegesen elhajló v. eltérő, különc, megbotránkoztató, szokásostól nagyon eltérő; szabály nélküli
deviza külföldi pénz(érték v. -nem), nemzetközi számlapénz
devla ördög
devóció imádat, áhítat, alázatos odaadás; felajánlás
dezavuuál meghazudtol, megcáfol, megtagad; helytelenít, rosszall, kifogásol; elítél, kárhoztat; lejárát, szavánszégyenít; nem ismer el, illetéktelennek v. jogosulatlanak jelenti ki vki eljárását, vki tetteiért nem vállal felelősséget
dezertál megszökik, csapatot elhagy; átáll, átpártol, elpártol, átszökik az ellenséghez
dezertőr katonaszökevény, áruló
deznagnál kijelöl, kiszemel
dezinfectál, dezinficiál fertőtlenít, megtisztít, csírálanít, csíramentesít
dezinformál félrevezet (készararva v. szándékosan v. tudatosan), megtéveszt (hamis adatok, hírek kiszivárogtatásával v. terjesztésével); ~**ódik** hamis v. félrevezető v. megtévesztő híreket v. adatokat kap és fogad el
dezintegráció felbomlás, szétesés
dezodor, dezodoráns szagtalanító, szagszünetető, szagverő; izzadtságátló, izzadásgátló; ~ **stift** illatrúd
dezorganizáció szerteség, szervezatlenség, fejetlenség, bomlás, züllés, rendezatlenség, rendatlenség
dezorganizál szétzilál, szétzülleszt, szétbomlaszt, megzavar
dezorientáció tájékozatlanság, félretájékozás; *orv* tájékozódási zavar
deoxidáció élenyelvonás
debut → debütálás

dékán karelnök; elöljáró, igazgató, vezető; tisztségviselő

démon szellem, gonosz lélek, ördög, boszorkány, rém; jelenés; csábító v. igéző v. kihívó v. kegyetlen v. érzés nélküli nő; káros ösztön v. szenvedély

déja – *vu fr.* **dezsavü** minthaézés, már átélt érzés, emlékezeti csalódás, látcsalódás

dia (álló) képkocka; ~**pozitív** állókép, szalagkép, (kivetítésre készített) átlátszó fénykép

diabetes *lat* cukorbetegség

diabetikus cukormentes, cukorbetegeknek készült, cukorbetegségre vonatkozó, cukorbetegséggel kapcsolatos

diabolikus ördögi, ördögies, ördögös, gonosz

diadém ékköves fejdísz, fejék, homlokék, pártá; nyitott korona

diafán átlátszó, áttetsző, fátyolszerű, fényáteresztő

diafragma rekeszizom; válaszfal, közhártya; fényrekesz

diagnózis kórjelzés, kórisme, kórmegeállapítás, kórmegehatározás, kórfeleismerés, kórvizsgálat

diagonális átló; átlós, átellenes, rézsútos

diagram szemléltető kimutatás, (tény)ábra, vonalas rajz, vonalváz, körábra, összefüggés ábra, arányábra

diakonissza egyházi szolgálatokat v. munkát végző nem papi nőszemély, betegápoló nő

diakónus (*katolikus* v. görögkeleti) szerep, (*protestáns*) lelki gondozó

diakronikus történelmi, történelmi, időrendi, időmenti, egymást követő; történelmi fejlődést vizsgáló

dialektika vitatkozás v. -művészet, vitatkozó ügyesség, tehetség, szónoklás, okfejtés, okvetés, tudományos kifejtés, érvelés; a *marxizmus-leninizmus* történelmi vizsgálódásának módszere; vitakészség, vitatan

dialektus nyelvjárás, tájszólás, tájnyelv

dialízis művesekezelés; anyag szétválasztás, oldat-

tisztítás

dialógus párbeszéd, társalgás, eszmecsere; **~t folytat** megbeszél, megvitat vmit vkivel

diametrális átellenes, ellentétes oldalon levő; merőben, homlokegyenest (ellenkező)

diaszpóra szórvány (népesség, vallási közösség), szétszóródott közösség; szétszóródottság

diák, deák tanuló, tanítvány, növendék, hallgató, írástudó, tanítványsegéd (mester mellett)

didaktika oktatástan

didaktikus *mn* tanító, (ki)oktató, okító, szájbarágós, papírosízű, módszeres

diéta gyógyétrend, szűkétrend; előírt v. szabott v. csökkentett v. egészséget kímélő étrend; fogyó; országgyűlés

diétázik gyógyétkeznek, kímélő étken él; fogyózik

dietetikus táplálkozás szakértő

diétikus orvosilag előírt étrenddel v. étkezéssel v. táplálkozással kapcsolatos

diffamáló becsületbe vágó, becsületfosztó, rágalmazó, megbecstelenítő, meggyalázó, ocsmány, szégyenletes, rút

differencia különbség, eltérés, meg nem egyezés, egyenlőtlenség, (pénzbeli) különbözet, egyenetlenség, ellentét, nézeteltérés, véleményeltérés, harag, neheztelés, összeszóalkozás, súrlódás

differenciál különbséget tesz, elkülönít, szétválaszt; nem azonosít; **~ódik** elkülönül, külön fejlődik, különbözővé válik, megoszlik, szétágazik, szétválik; árnyalódik

differenciált bonyolult, elkülönült, különvált, megkülönböztetett, megoszlott, szétvált, sokágú, sokrétű

diffúz szórt, szétszórt; elmosódott, rendezettség nélküli, rendezetlen

diftéria torokgyík

diftongus *nyelvt* kételemű magánhangzó (egy szótag értékű), ikerhangzó

digitális számjegyes, számrendszerű, számítógép rendszerű; ~ **kommunikáció** számítógépes közlés v. kapcsolat v. érintkezés

diktafon hang- v. beszédfelvevő, hangrögzítő

diktatórikus egyeduralomra jellemző, azon alapuló; ellentmondást nem tűrő, zsarnoki, önhatalmú, parancsuralmi, parancsoló

diktatúra egyeduralom, önkényuralom, parancsuralom, zsarnokság; erőszakra támaszkodó, korlátlan hatalom

diktál tollba v. gépbe mond; ellentmondást nem tűrő hangon előír v. hajt v. kényszerít; megszab, parancsol, rendelkezik, utasít; mond, sugall, tanácsol, ösztönöz (józan ész)

diktátor zsarnok, parancsuralmat gyakorló, korlátlan hatalmú személy, kiskirály, (ön)kényúr, parancsúr

diktátum vkire rákényszerített döntés, (önkény)parancs; tollba v. gépbe mondott szöveg

dilatáció (ki)tágulás, térfogatváltozás, térfogatingás, méretnövekedés; tágulat, hőtágulás, hőzsugor(odás)

dilemma kétely, kétség, kettős baj, bizonytalanság, kétköz N, szorító, szorultság, válaszút, nehéz v. kényszerű választás, kényszerállapot, kényszerhelyzet, kellemetlen v. megfontolni való helyzet, szarvasokoskodás, melyik ujjam harapjam?, (két kizáró lehetőségből) kényszerdöntési helyzet azonos eredménnyel

dilemmázik töpreng, vívódik, kétközbe kerül, fontolgat, ingadozik, vívódik

dilettantizmus műkedvelés, műkedvelőség, hozzá nem értés, avatatlanság, kontárság

dilettáns álművész, művészkedő, áltudós, kontár, nem szakértő, nem szakember, szakképzetlen, avatatlan, kontár, koca (vadász); nem illetékes, nem jogosult; önjogosított, műkedvelő, műszertő, műbarát

diliflejni bolondpapír

dilis bogaras, háborodott, hóbortos, beszámíthatatlan, rögeszmés; bolond, féleszű, félkegyelmű, agyatlan, agyalágyult, hibbant, kótyagos, ütődött, eszement, lökött, gyengeelméjű, hígvelejű

dimenzionál hangsúlyoz, nagyít

dimenzió kiterjedés, terjedelem, méret, nagyság, arány; távlat, eshetőség, **három ~s** téri, térbeli

dinamika erőtan, mozgástan; mozgékony, ütőerő, lendület, hæv, iram

dinamikus lendületes, tetterős, élénk, cselekvő, mozgékony; erős, erőbeli, erő-; mozgással kapcsolatos

dinamizmus tetterő, tettekészség, lendület, erő- v. mozgásrendszer

dinamó áramfejlesztő; **~méter** erőmérő

dinasztia (uralkodó) család, ház; nemzetség, családrand

dinasztikus családdal v. uralkodó házzal v. nemzetiséggel kapcsolatos v. rá vonatkozó v. azt támogató v. hozzá ragaszkodó

dinoszaurusz őshüllő, sárkánygyík, óriásgyík, rémgyík

dinsztel párol, gőzöl, puhít, senyveszt, fonnyaszt

dioptria fénytörésfok; fénytörő erő mértékegysége

dioráma körkép

diploma (fő)oklevél, ünnepélyes v. díszes okirat; egyetemi v. főtanodai bizonyítvány, egyetemi oklevél, képesítő levél, tanlevél; hatósági v. királyi oklevél; **~ munka** szakdolgozat

diplomata *fn* külügyér, külügyész, külész, külnök, küldnök, külügyvivő, külszövívő; államférfi; *mn* élesen látó v. éles eszű v. ügyes (tárgyaló), agyafúrt, álnok, ármánykodó, ármányos, ravasz, rókaelkű, körmönfont, dörzsölt

diplomatikus körültekintő, hajlékony, óvatos, tapintatos, rugalmas, tárgyalókész, tárgyalóképés, sima modorú, simulékony, megfontolt, megdönt, ravasz

diplomácia külszolgálat, külügyi képviselő v. szolgálat v. munka v. tevékenység; tárgyalási készség; éleseszűség, ügyesség; tapintat, simulékonyság; furfang, ármánykodás ravaszság

diplomás okleveles, egyetemet v. főtanodát végzett személy, tanult, értelmiségi ember

direkció igazgatóság, vezetőség; irány, igazgatás, irányítás; irány(mutatás)

direkt közvetlen, köztelen, egyenes, legrövidebb (út), helyszíni (adás v. közvetítés), egyszerű (bizonyítás), nyílt (kérdés), kész, valóságos (csalás); **~ben** áttétel nélkül, közvetlenül (működik), egyenes adásban; **~e** egyenesen, egyenest, éppen, éppen azért, kereken, magyarul (megmond), közvetlenül, kifejezetten, nyíltan, pontosan, készakarva, nyomatékosan, szándékosan, szántszándékkal

direktíva utasítás (felsőbb szervé), előírás, eljárás módja, útmutatás, irányadás v. -mutatás, irányelv, zsinórmérték, rendelkezés, rendszabás, szabályzat, rendtartás

direktor igazgató, vezető, főnök

dirigál igazgat, kormányoz, utasít(gat), parancsolgat, vezet, irányít, intéz, igazít; vezényel (zenekart); rendelkezik, pórázon tart, ráncba szed

dirigens karnagy, zenenagy, vezénylő; vezető, irányító

dis-, **disz-** *előtag* nem-, sem-, bal-, hibás, zavart

disc jockey *ang.*, **DJ** lemezlovas, lemezgazda

diskurál cseveg, fecseg, locsog, tereferél; (el)beszélget, társalog

diskurzus kedélyes beszélgetés, csevegés, társalgás

display *ang* kijelző, képernyő megjelenítő

disputa vita, szóváltás, szópárbaj; eszmecsere megbeszélés, megvitatás; (meg)vitatás (tudományos cikkben), hitvita; tanácskozó testület N

diszciplína (ön)fegyelem, fegyelmezettség, rend; tu-

dományág, szak

diszgráfia írás-zavar

diszharmónia összhanghiány, zűrhangzat, széteső hangzás, egyenetlenség; megnemértés, nézeteltérés, zavarosság, kiegyensúlyozatlanság

diszjunkció el- v. szétválasztás; elkülönítés *nyelvt* kötőszóval való összekapcsolás

diszkalkulia számolás-zavar

diszkográfia hanglemezgyűjtemény v. -jegyzék

diszkont raktáráruház v. -bolt, árengedményes bolt v. üzlet; nagybani (ár v. kereskedés), leértékelt ár v. engedmény

diszkontálás átszámítás, időbeni értékátszámítás, jelenérték-számítás

diszkontinuitás megszakítottság, hézagosság, folytonosság v. összefüggés hiánya, szakadás

diszkó lemezkör, gépzenetánc, gépzenetánc hely, gépzenekör, lemeztánc terem, döngölő, riszáló

diszkreditál lejárat vkit v. vmit, leéget, hitelét rontja, rossz hírbe hoz, bizalmat aláás

diszkréció titoktartás, hallgatás; tapintat, tapintatosság, tartózkodás

diszkrét titoktartó, hallgató, óvatos, meggondolt, tartózkodó, szerény, nem tolakodó, gyöngéd, kíméletes, kímélő, körültekintő, tapintatos, ráérző v. jó modorú, egyszerű, szerény és előkelő, egyszerű és ízléses, mérsékelt, halk, nem indulatos, nyugodt, enyhe, nem rikító, kellemes, nyájas, nyugodt, alkalmazkodó, simuló, halk, bizalmas, nem nyilvánosság elé való, személyes, kényes, titkos, rejtett

diszkrimináció megkülönböztetés; **negatív** ~ hátrányos megkülönböztetés; **pozitív** ~ előnyös megkülönböztetés

diszkriminál kirekeszt, kiszorít, megkülönböztet; korlátoz, hátratól, mellőz

diszkusz korong; porckorong

diszkusszió vita, tanácskozás, véleménycsere; meg-

beszélés, megvitatás, eszmecsere; fejtegetés, kidolgozás, kielemezés, kivesézés

diszkvalifikál kizár, kiközösít; szabályok megszegése miatt versenyzőt kizár, töröl; vissza- v. leminősít

diszlexia olvasás-zavar

diszlokáció áthelyeződés, eltolódás, kimozdulás, elmozdulás; orv helyzetváltozás, ficam

diszparitás különbözőség, balegyenlenség, eltérés, elütő jelleg; összeférhetlenség, különeműség, másság

diszpenzáció felmentés (egyreszintű jogszabályok alól), elengedés; házassági engedély megadása kihirdetés nélkül

diszperzió szórás, szóródás, színszóródás, eloszlás, keveredés

diszpécser munkairányító, -szervező, -vezető; menesztő; kezelő

diszponál rendelkezik, intézkedik, beoszt, fölöszt, elrendez, tervez; rendelkezik vmi felett, joga van vmihez; **~va-van** egészsége megengedi, erejének v. képességeinek birtokában van, kellő lelkiállapotban v. hangulatban van, hajlandó, kedve van, kész, készsége van vmire; **~t** tettekre kész, jókedvű, jó hangulatú, fogékony, készakaratú

diszpozíció, diszponálás rendelkezés, intézkedés, előírás, határozat, utasítás; elrendezés, be- v. felosztás; hajlam, beállítottság, készség, fogékonyság

diszpreferál nem részesít előnyben, nem kedvel, nem szeret, utál, gyűlöl

disszidál külföldre szökik v. menekül v. távozik, kiszökik, elszökik; kiválik, kilép, elkülönül

disszidens menekült, hazáját elhagyó, idegenben kényszerült v. szakadt v. sodort hazánkfia; szakadár, szökevény; közösségből, pártból kilépett, másként gondolkodó, különirányú, különvált

disszimulál leplez, titkol (betegség tüneteit); elhall-

gat vmit, alakoskodik, titkolódzik

disszociáció társulás v. társítás felbomlása v. szétválása; anyagrészecskék bomlása v. szétesése, (fel)bomlási folyamat, szétbomlás

disszolúció szétbomlás, feloldódás, felbontás, feloldás; feloldás, felbomlás

disszonancia, disszonancia összhanghiány, széthangzás, hangzavar, egyenetlenség; zavar, nézeteltérés, nézetkülönbség

disszonáns összhangzás nélküli, rosszhangzású, széthangzó, fülbosszantó, fülsértő, fülbántó, fülhasogató; zavaró, egyenetlen, kirívó, kilóg a sorból, össze v. oda nem illő, elütő, ellentétes, nem egyező; viszálykodó, békebontó

disztinvál pontosan megkülönböztet, különbséget tesz; ~t előkelő, igényes, ízléses, illedelmes, jól nevelt, jó modorú, magas rangú, úri, választékos, válogatott

disztribúció elosztóhely; el- v. felosztás; eloszlás, megoszlás

disztribútor forgalmazó, értékesítő, kereskedő, ügynök, elosztó

disszertáció értekezés, tanulmány, dolgozat (tudományos)

divergál *mtan* szétágazik, széthajol, széttart; megoszlik, kettéválik, különbözik (két vélemény); egymástól távolodik

diverzáns alattomban felforgató v. rendbontó v. bajkeverő v. zavarkeltő v. kártevő tevékenységet folytató (személy)

diverzió vmitől való eltérés, elhajlás; titkos felforgató v. kártevő v. romboló v. pusztító tett; zavarkeltés, felforgatás; (ellenség figyelmét) elterelő hadmozdulat; akna- v. háttérmunka

diverzitás különféleség, változatosság, sokféleség

dividál feloszt

dividenda osztalék, jutalék, (nyereség) részesedés; *mtan* osztandó

divízió hadosztály; részleg, részterület, részegység, osztály, tagozat; felosztás

divulgál kihirdet, közzé tesz, közhírré tesz; elhíresztel, kifecsegg

dizentéria vérhas

díler (kábitószer) forgalmazó v. terjesztő v. árus v. elosztó v. ügynök; üzletkötő, üzletelő, ügylet lebonyolítója, házaló; zúgüzletelő, zúgárus

docens vezető előadó v. oktató, szakági csoportvezető, tanszékvezető

dogma hittétel, hitelv, hitcikkely, tantétel, rögtétel; bizonyítás nélküli, megváltoztathatatlanak tekintett, hirdetett, minden hívőre kötelező; **~tikus** merev, rögzítettelvű, vaskalapos, megkövesedett fel fogású v. gondolkozású, ellentmondást nem tűrő; **~tizmus** tételesség

dokk rakpart, rakodópart (kikötőben); hajójavító, kikötőmedence; hajók javítására, karbantartására szolgáló vízteleníthető medence; **~ munkás** rakodó- v. kikötőmunkás

doktor tudományos v. egyetemi cím v. fokozat

doktor orvos, gyógyító; tudor, tudós; egyháztudós

doktrinér élettől elvonatkoztatott elvekhez ragaszkodó, elvont v. elméleties v. életidegen v. tudálékos v. hajlíthatatlan v. merev v. vaskalapos ember v. okoskodás v. elv; gúnynév

doktrína tan, tudományos v. vallási tantétel, tanítás, elmélet, nemzetközi viszonyokra vonatkozó elv, alapelv, sarokpont, sarokkő

dokumentáció adatgyűjtés, adatgyűjtemény, (tény)anyag gyűjtemény, (tény)iratok, okmányok; okmánytár, (tény)irattár, igazoló anyagok összessége; ismertető leírás

dokumentál okmányokkal v. adatokkal bizonyít, igazol, kimutat, okmányol, (ok)adatol, tanúsít, adatokat, bizonyítékokat összegyűjt, közöl, rendelkezésre bocsát, ismertet, bemutat

dokumentum hiteles tárgyi bizonyíték; tényirat, ok-

irat, tanusítvány, alapeírás, hivatalos írás; bizonyosság, tanújel; ~**film** ténymozi, esetmozi, igazmozi; **személyi** ~ személyigazolvány

domina erőszakos v. uralkodó v. irányító nő

dominancia fölérendeltség, irányító jelleg, uralás, uralkodó tulajdonság v. jellem; elnyomás, fölényhelyzet; nagyobb előfordulás, túlsúly

dominál a többi fölött áll, elural, uralkodik vmi fölött, kiemelkedik, kimagaslik, kitűnik, kiválik, érvényesül, vezet, többségben v. nagyobb számban van, túlteng, elnyomja a többit

domináns uralkodó, uraló, uralgó, kiemelkedő, fő, lényeges, kimagasló, túlnyomó, legnagyobb hatású, erőfölényben v. többségben v. túlsúlyban lévő; erősebb, hatalmasabb

domínium földbirtok, uradalom; állam, nagybirtok, tartomány, társország, gyarmat

donáció adomány, ajándék; adományozás, felajánlás

donátor adományozó, adakozó, ajándékozó, alapítványt létesítő személy

donor véradó, szervátadó, szövetadó (személy); adományozó

dopping ajzó- v. szító- v. serkentőszer; ajzás, zsongítás, szítás; kábítószer; ~**ol** szítózik; ösztökél, nagyobb teljesítményre ösztönöz, sarkall, serkent, hajt, előrevisz, ajzószereket alkalmaz

doszt bőségesen, untig; ~**ig van vele** elege van belőle, torkig van vele

doszié irattartó, iratgyűjtő, irat- v. levélrendező; iratcsomó(tok), levélrendező

dotál díjaz, fizet, javadalmaz; támogat; (anyagi juttatással) ellát

doyen korelnök; képviselők v. követségek v. testület v. kar legidősebb tagja, rangelső, rangidős tag v. társ

dóm székesegyház; boltozat; kupola

dózis adag, előírt mennyiség (gyógyszer); sugár-

zásszint, (határ)szint; sugáradag

dömping áruáradat, áruárasztás, áruözön, áruduzasztás, árufelesleg, áruhalmozás (világvásáron), árutámadás, versenyharc; ebből eredő olcsó árak; önköltségi áron aluli, nagy tömegű, világszerte történő árusítás; ~**áru** halmaz- v. tömeg- v. idényáru; tömeges kínálat; vminek az idénye v. ideje

drabális, trabális tagbaszakadt, természetes, megtermett, tenyeres-talpas, terebélyes, nagydarab, otromba, idomatalan

dracéna sárkányliliom, sárkányfa, sarkantyúcszerje

dramatizál színművesít, színrevisz, színművé átdolgoz; eltúloz, felnagyít; túljátszik, színpadiasan v. túljátszva ad elő; kiélez

dramaturgia színműtan, színháztan, színjátékelmélet, színrevitel

drapéria (dísz)lepel, (dísz)függöny; kelme, szövet

drapíroz redőz, ráncol, művészi redőkbe szed (függönyt), elrendez

drapp mogyorószínű(ű), homokszínű(ű), világos barna, szürkéssárga

drasztikus erőszakos, kíméletlen, hirtelen, kérlelhetetlen, könyörtelen, durva, nyers, vaskos; erős hatású

draszé cukorka; orvosság; bevonatos gyógyszer v. édesség, apró, gömbölyded v. cukormázzal v. csokoládéval bevont édesség v. gyógyszer

draszíroz mázzal bevon

drakói rendkívül szigorú, könyörtelen, erélyes, kíméletlen, kegyetlen

dráma színmű, színjáték, színdarab, szomorújáték, vígjáték; izgalmas, megrázó, váratlan esemény; ~**i** megrázó, megrendítő hirtelenséggel történő, váratlan; színműhöz v. színjátékhoz tartozó v. rá jellemző; ~ **pedagógia** szerepbe- v. helyzetbeélés tanítása; ~**játék** alkotó színjáték, mint-hajáték

dressz (*sport*)mez; edző- v. úszó- v. fürdőruha
dresszing öntet; töltelék, ízesítőlé, ízpót
dresszíroz állatokat betanít v. idomít v. betör v. edz;
lélektelen módszerekkel tanít; azonnali engedel-
mességre, vakfegyelemre nevel, ránevel, formál,
(vasfegyelemmel) szoktat
dréncső *orv* (víz v. váladék)levezető cső, alagcső
dribliz, tribliz cselez
drift *ang* sodródás, irányváltoztatás; hordalék, ma-
radvány (parton)
drill vakfegyelem, szigorú kiképzés, sulykolásos fe-
gyelem
driver *ang* meghajtó; (gépkocsi)vezető
drog hatószer, kábítószer, ajzószer, izgatószer, káb-
szer; por, anyag, gyógyáru; ~**éria** piperebolt,
illatszertár, illatszerüzlet, illatszerbolt, vegyesbolt
dromedár egypúpú teve
drót, draht *ném* fémhuzal, fémszál, fémfonal, sod-
rony, fémsodrat, vezeték
drukcol szorong, vmitől fél, vkiért v. vmiért izgul,
nyugtalankodik, szurkol, szorít, bátorít; előrajzol
druza barát, társ; keresztnévrokon
dualista kételvű, kettős rendszerű (állam, bölcsészeti
elmélet, világnézet), ikerállító
dualizmus kételvűség; kettősség, kettős rendszer,
kettős uralom
duális kettős; kettős szám (bizonyos nyelvekben)
dubiózus kétes, kétséges (követelések), bizonyta-
lan, nem hitelképes (üzletfél)
dublett utánzat, hamisítvány; kettős másolat, má-
sodpéldány; alakváltozat, alakpár, két hasonló
dolg v. állapot
dublé mindkét oldalán viselhető kelme, kifordítom-
befordítom kelme, varrható kelme, viselhető ruha-
darab; arannyal bevont, nem nemes fém
dublíroz kettőz; bélel; silányabb fémet nemes fém-
mel bevon; veszélyszínészkedik, színészt v. híres
embert veszélyes helyzetekben v. jelenetekben

helyettesít
dublőr, dublőz veszélyszínész, pótszínész(nő), színészpótló, helyettesítő (személy)
duel párbaj
duett kettős, énekkettős, dalkettős, két énekhangra írt zenemű; két énekes v. színész együttes fellépése, kettős jelenet
dukál vkinek kijár, vkit megillet, illik, megérdemli
duma orosz országgyűlés alsóháza
duma haszontalan beszéd, üres fecsegés, locsogás, szószaporítás, szócséplés, szöveg
dumál fecseg, locsog, sokat beszél
dunszt kigőzölés; orv párakötés; ~~~ja~~ **sincs** fogalma v. sejtése v. sejtelme v. halvány gőze
duó kettős; páros; két hangszerre írt zenemű, két együtt fellépő előadóművész
dupla vminek a kétszerese, kétannyi, kettős, iker; nagy adag; tömött szirmú, teljes (virág)
dupláz (meg)kettőz
duplex kétszeres, kettős rétegű
duplikátum másodpéldány, másodlat; hiteles, egyenértékű második okmány
duty free *ang* vámmentes, vámilletékmentes (áru)
dűne futóhomok halom, homokhullám, homokdomb v. -bucka v. -hegy v. -halom
dűzni fúvókacsó, porlasztócső
dyslexia → diszlexia